

Issue 2

Volume

20

December 2024

วารสาร ไทยศึกษา

Journal of Thai Studies

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2567

Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University

The Role of the House Blessing Ceremony (*Hao Yuea Kror*) on the Lawa People of Ban La Up, Huay Hom Subdistrict, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province

Submitted date:
3 July 2023

Revised date:
12 January 2024

Accepted date:
19 March 2024

Catthaleeya Aungthongkamnerd¹
Siriwon Moonjai²

Abstract

Background and objective(s): The house blessing ceremony (*hao yuea krór*) is a significant ritual among the Lawa People of Ban La Up, Huay Hom Subdistrict, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province. This enduring tradition is performed when a new house is built, with the purpose of invoking household and ancestral spirits for the protection and wellbeing of the inhabitants, ensuring a peaceful and comfortable residence. This study aimed to explore the house blessing ceremony in Ban La Up, examining its role and significance within the community.

Methodology: The research methodology involved collecting field data through in-depth interviews with key informants and non-participant observations. The data were analyzed using the theory of functionalism in folklore, examining how each ritual serves specific communal and cultural functions.

¹ Assistant Professor, Department of Linguistics Folklore Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Naresuan University, email: catthaleeyaa@nu.ac.th

² Educator, Somdejya Learning Community Demonstration School Bodhivijjalaya College Srinakharinwirot University Maechaem

Main result: The study reveals that the Lawa people's house blessing ceremony comprises various distinct and culturally significant rituals: the fire-making ritual (*chob kho yuea krór*), the procession and guest reception, the spirit feeding ritual for the house post (*khuen ta lamang*), and the new house (*hra*), the *Pok Aopa Tum To* ritual, another spirit feeding ritual for the new house (*hnam dong*), the *Cha Pai* ritual, and the household spirit feeding ritual (*nok choo*). While the fire-making ritual has evolved with changing lifestyles and house designs, other rituals have maintained their traditional forms. The ceremony plays a vital role in providing emotional security, strengthening family and community ties, as well as preserving Lawa cultural heritage.

Relevance to Thai Studies: This examination of the Lawa people's house blessing ceremony in Ban La Up contributes valuable insights into the evolving beliefs and rituals of the Lawa ethnicity. The study also offers a comparative framework for studying similar traditions among other ethnic groups within the Thai societal context.

Conclusion: The house blessing ceremony holds profound importance in the Lawa community of Ban La Up, not only fostering emotional security among residents, but also significantly reinforcing familial and communal relationships.

Keywords: Housewarming Ceremony; Role of Ritual; House Blessing Ceremony (*hao yuea krór*); Lawa People; Ban La up, Huay Hom Subdistrict, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province

---

บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ที่มีต่อชาวลเวือะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Submitted date:
3 July 2023

Revised date:
12 January 2024

Accepted date:
19 March 2024

แคทรียา อังทองกำเนิด³
ศิริวรรณ มูลใจ⁴

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวลเวือะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังคงถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อสร้างบ้านใหม่ชาวลเวือะจะจัดพิธีขึ้นบ้านใหม่ เพื่อบอกกล่าวผีเรือนและผีบรรพบุรุษให้ช่วยคุ้มครองดูแลคนในบ้านให้อาศัยอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวกเญื่อ โคระ) ของชาวลเวือะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และวิเคราะห์บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่มีต่อชาวลเวือะในชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย: บทความนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

⁴ นักวิชาการศึกษา โรงเรียนสาธิตชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้า วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แม่แจ่ม

ผลการวิจัย: ผลการศึกษาพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) ของชาวเวีอะพบว่า พิธีขึ้นบ้านใหม่ ประกอบด้วย พิธีเสกไฟ (จอบ ขอ ญื่อ โคระ) พิธีตั้งขบวนขึ้นบ้านใหม่และพิธีเลี้ยงรับรองแขก พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ละมั่ง (คีน ตะ ละมั่ง) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) พิธีปอก อวูป ตูม โตะ พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนัม ต่อง) พิธีจ้อ ไฮล และพิธีเลี้ยงผีเรือน (โนกซู) ด้วยลักษณะบ้านเรือน และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รายละเอียดในชั้นพิธีเสกไฟต่างไปจากอดีต ส่วนการประกอบพิธีกรรมในขั้นตอนอื่นๆ ยังคงรูปแบบเดิม ในด้านบทบาทหน้าที่ของพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่มีต่อชาวเวีอะในชุมชนมี 3 ประการคือ บทบาทด้านความมั่นคงทางจิตใจ บทบาทด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชน และบทบาทด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวเวีอะ

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: พิธีขึ้นบ้านใหม่ของชาวเวีอะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของชาติพันธุ์เวีอะที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ช่วยให้เห็นการดำรงอยู่ และพลวัตของพิธีกรรม อีกทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านประเพณีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในบริบทสังคมไทยต่อไป

บทสรุป: โดยสรุปแล้วพิธีขึ้นบ้านใหม่ยังคงมีความสำคัญอย่างมากในชุมชนของชาวเวีอะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะนอกจากจะสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ผู้อยู่อาศัยแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ); บทบาทของพิธีกรรม; ชาวเวีอะ; บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

♦ บทนำ ♦

บ้านละอูป หมู่ 6 ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนของชาวเวีอะ หรือชาวลาัวะ (Lawa) ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวเวีอะบ้านละอูปเล่าสืบต่อกันมาว่า ชาวเวีอะแต่เดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมืองเชียงใหม่ ต่อมาเมื่อถูกรุกรานชาวเวีอะจึงอพยพไปทางแม่แจ่ม และฮอด โดยชาวเวีอะที่อพยพมาทางฮอดได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ่อหลวง และแยกกันตั้งหมู่บ้านเช่น บ่อสลี กองลอย ต่อมาชาวเวีอะส่วนหนึ่งจากกองลอยได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำยวม แล้วแยกมาอยู่ที่ป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และต่อมาชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำยวมได้ย้ายถิ่นฐานไปตั้งบ้านเรือนที่ตู่ยวงซิมะต่อจากนั้นย้ายไปอยู่ที่ตู่โฆละจัก (ยวงไพรมระ) และตู่โกลงซา (ยวงไพรมโกลงซา) ก่อนจะย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ไม้มังเปียง (ยวงโรวอก) ที่ตั้งของหมู่บ้านละอูปในปัจจุบัน (Mingsisuk, 2016, pp.1-2)

ชาวเวีอะ บ้านละอูปแต่เดิมนับถือผีบรรพบุรุษ จนกระทั่งมีการเผยแผ่ศาสนา ชาวเวีอะบางส่วนจึงเริ่มนับถือพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม และบางส่วนนับถือคริสต์ศาสนา แต่กระนั้นชาวเวีอะบ้านละอูปยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเลี้ยงผีเจ้าป่าเจ้าเขาที่ตู่แลหมู่บ้าน (พิธีโนก ตะตู), พิธีเลี้ยงผีที่ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้าน (พิธีโนก กุม เรอ วุส), พิธีเลี้ยงผีหัวบันได (พิธีโนก ไถญ บง), พิธีเลี้ยงผีเจ้าที่ (พิธีพีจาดิ) เป็นต้น (L. Charoentempiam, personal interview, March 22-24, 2023 ; J. Yokratsamirot, personal interview, March 22-24, 2023)

นอกจากพิธีกรรมต่างๆ ที่กล่าวมานั้น พิธีกรรมหนึ่งที่สำคัญที่ชาวเวีอะบ้านละอูปยังคงยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่อดีตคือ พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) เมื่อใดก็ตามที่มีการสร้างบ้านใหม่ หลังจากสร้างบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่ผีเรือนผีบรรพบุรุษให้ปกป้องคุ้มครองดูแลคนในบ้านให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งการประกอบพิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่นั้นจะมีขั้นตอนและรายละเอียดการประกอบพิธีที่ค่อนข้างซับซ้อน ไม่ได้ทำพิธีเสร็จภายในวันเดียว และยังมีพิธีกรรมย่อยแทรกอยู่ในพิธีกรรมหลัก

จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชาวเวีอะบ้านละอูปได้แก่ งานวิจัยของ Hans E. Kauffmann ศึกษาเรื่อง Some Social and Religious Institutions of the Lawa (N.W Thailand) Part I (Kauffmann, 1972), Some social and religious institutions of the Lawa (northwestern Thailand): Part II (Kauffmann, 1977) และ Some social and religious institutions of the Lawa (northwestern Thailand): Part III (Kauffmann, 1980) ที่กล่าวถึงระบบสังคม และระบบศาสนาของชาวลาโวในพื้นที่บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และงานวิจัยของพระครูประภากรพิศิษฐ์ วัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวลาโวบ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (Praphakonphisit, 2002) ที่กล่าวถึงพิธีกรรมในรอบปีของชาวเวีอะบ้านละอูป แต่งานวิจัยทั้งสองชิ้นยังไม่ได้กล่าวถึงพิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่แต่อย่างใด

ด้วยเหตุที่ชาวเวีอะบ้านละอูปให้ความสำคัญกับพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) และยังคงถือปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ของชาวเวีอะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) และวิเคราะห์บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่มีต่อชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ของชาวเวีอะ บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ที่มีต่อชาวเวีอะในชุมชนบ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

วิลเลียม บาสคอม จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ 4 ประการคือ บทบาทประการแรก คติชนมีบทบาทด้านการให้ความเพลิดเพลิน ประการที่สอง คติชนมีบทบาทด้านการให้เหตุผลในการประกอบพิธีกรรมและประเพณี ประการที่สาม คติชนมีบทบาทด้านการให้การศึกษาโดยเฉพาะในสังคมที่ไม่รู้หนังสือ ประการที่สี่ คติชนมีบทบาทด้านการรักษาแบบแผนพฤติกรรม (Bascom, 1954, pp.343-346) โดยศิราพร

ณ กลาง ได้นำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน 4 ประการดังกล่าวมาจัดลำดับใหม่คือ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่สอง ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่สาม รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และประการที่สี่ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล (Na Thalang, 2014, pp.362-363) และได้ปรับใช้แนวคิดดังกล่าวในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมโดยจำแนกเป็น 3 บทบาทคือ บทบาทในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชน และพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม บทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ของสังคม

ในบทความนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียม บาสคอม และศิริพร ณ กลาง มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญือ โคระ) ที่มีต่อชาวลเวีอะบ้านละอูบ ซึ่งสามารถจำแนกบทบาทได้ 3 ประการดังนี้

1. บทบาทด้านความมั่นคงทางจิตใจ
2. บทบาทด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและคนในชุมชน
3. บทบาทด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวลเวีอะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าลเวีอะ และชาวลเวีอะในพื้นที่บ้านละอูบ หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเก็บข้อมูลภาคสนามในระหว่างวันที่ 21-26 มีนาคม พ.ศ. 2566 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งเป็น ตะปือ หรือผู้ประกอบพิธีกรรม จำนวน 2 ท่านคือ นายลา เจริญเต็มเปี่ยม อายุ 83 ปี และนายโจเง๊ะ หยกศรีศรีโรจน์ อายุ 84 ปี โดยมีลามที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาลเวีอะและภาษาไทย ช่วยแปลภาษา และใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในพิธีขึ้นบ้านใหม่ลเวีอะ “เปิดบ้านใหม่ลเวีอะ” ที่จัดขึ้น ณ บ้านละอูบ หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2566 และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดการศึกษาพิธีกรรมและองค์ประกอบของพิธีกรรม และทฤษฎีบทบาทหน้าที่คติชน

ผลการวิจัย

1. ขั้นตอนการประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ของชาวเวีอะ บ้านละอูบ ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชาวเวีอะเมื่อสร้างบ้านใหม่แล้วจะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) เพื่อบอกกล่าวผีเรือนให้ช่วยปกป้องคุ้มครองเจ้าของบ้านและคนในครอบครัวให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ในอดีตการสร้างบ้านของชาวเวีอะจะต้องสร้างให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งวัน และจะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ในช่วงเย็นของวันนั้น แต่ปัจจุบันรูปแบบบ้านเรือนของชาวเวีอะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต การสร้างบ้านจึงใช้เวลานานและไม่สามารถสร้างให้เสร็จได้ภายในวันเดียว ดังนั้นการประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ในปัจจุบันจึงมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างไปจากอดีต จากการสัมภาษณ์ตะปะโฮ⁵ ทั้งสองท่านคือนายลา เจริญเต็มเปี่ยมและนายโจโจ๊ะ หยกกรัศมีโรจน์ ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2566 สามารถเรียบเรียงรายละเอียดขั้นตอนการประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ได้ดังนี้

1. พิธีเสกไฟ (จอบ ฮอ เญื่อะ โคระ)

Figure1 : The Characteristics of the Lawa people's house in the part

Source: Reseacher

บ้านของชาวเวีอะในอดีตเป็นเรือนยกพื้นสูง ฝาเรือนขัดแตะ พื้นเรือนทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคาลาดต่ำลงมา ด้านนอกเป็นระเบียง ส่วนด้านในเป็นห้องโถ่ง มีเตาไฟภายในบ้าน ด้วยลักษณะรูปแบบบ้านเรือนที่เรียบง่ายและชาวบ้านในชุมชนมาช่วยกันสร้างจึงสามารถสร้างบ้านได้สำเร็จภายในวันเดียว เมื่อสร้างบ้านเสร็จแล้ว ในช่วงเย็นจะเริ่มทำพิธีเสกไฟโดยใช้ไฟที่ได้จากการใช้ฝ้ายจุดกับหินกระทบกันจนเกิดประกายไฟนำไปจุดลงในเตาไฟของบ้าน โดยจะต้องระวังมิให้ไฟดับเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน

⁵ ผู้ประกอบพิธีกรรม

Figure 2: A demonstration of the fire-making ritual that used to be performed in the housewarming ceremony.

Source: Researcher

Figure 3: The Characteristics of the Lawa people’s house at the present.

Source: Researcher

ปัจจุบันรูปแบบบ้านของชาวเวีอะเปลี่ยนแปลงไป มีลักษณะรูปทรงแบบบ้านสมัยใหม่ที่ต้องใช้ระยะเวลาสร้างนาน จึงไม่สามารถสร้างเสร็จได้ในวันเดียว ด้วยเหตุนี้ การประกอบพิธีเสกไฟจึงมีขั้นตอนและรายละเอียดที่แตกต่างไปจากเดิมกล่าวคือ จะทำพิธีเสกไฟในตอนเช้าของวันที่กำหนดให้เป็นวันประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ ส่วนการจุดไฟไม่ได้กำหนดว่าจะต้องจุดไฟจากเชื้อเพลิงธรรมชาติเช่นในอดีต สามารถจุดไฟด้วยไม้ขีดไฟหรือไฟแช็กได้ แต่จะต้องระวังไม่ให้ไฟดับเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน

2. พิธีตั้งขบวนขึ้นบ้านใหม่และพิธีเลี้ยงรับรองแขก

แขกที่จะมาร่วมพิธีขึ้นบ้านใหม่จะต้องมารวมกันที่บ้านพ่อแม่ของฝ่ายชายก่อน เมื่อได้ฤกษ์งามยามดีแล้ว จะเริ่มเดินขบวนเพื่อไปที่ขึ้นบ้านใหม่พร้อมกัน ในขบวนนี้จะมีคนยกภาชนะจักสาน (รัดู-รปัก) ซึ่งภายในบรรจุข้าวเปลือก เกลือห่อใบตอง ด้าย ไทเหล้า และแดง เดินนำหน้าขบวน ส่วนญาติที่ต้องการจะมอบสิ่งของต่างๆ ให้แก่ครอบครัวที่ขึ้นบ้านใหม่ก็จะถือสิ่งของเหล่านั้นติดตัวไปด้วย

Figure 4: A basket (*radu-rapak*) that contains paddy seeds, salt wrapped in banana leaves, threads, liquor jars and melons.

Source: Researcher

เมื่อมาถึงที่บ้านใหม่ เจ้าบ้านจัดเตรียมขันหมาก (คัน ซมัก) ไว้สำหรับรับแขก ในขันหมากจะประกอบด้วย หมาก, พลู, ปูน, เส้นยาสูบ, เกลือ และเมี่ยง เวลาประมาณ 7.00 น. แขกจะทยอยมาร่วมงาน เจ้าบ้านต้อนรับแขกด้วยขันหมากที่เตรียมไว้

Figure 5: A betel nut tray ("*khan-samak*") that the hosts prepare for the visitors.

Source: Researcher

3. พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง (คีน ตะ ลม้ง)

ผีเสาะตะ ลม้ง (คีน ตะ ลม้ง) เป็นผีหลักภายในบ้าน เป็นผีบรรพบุรุษที่ช่วยปกป้องคุ้มครองคนในบ้านให้ได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้งจัดขึ้นเพื่อบอกกล่าวแก่ผีเสาะตะ ลม้งว่าบ้านนี้มีเจ้าของให้ผีเสาะตะ ลม้งช่วยปกป้องคุ้มครองดูแลคนในบ้าน ในกรณีที่รื้อบ้านเดิมเพื่อสร้างบ้านใหม่ จะต้องเก็บกรวยใบตองคู่เดิมที่เคยทำพิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง และถูงยามที่ห้อยไว้ที่เสาะตะ ลม้ง ไปไว้ที่บ้านพี่น้องฝ่ายชายของตนเอง และก่อนรื้อจะต้องบอกกล่าวด้วยว่าจะขอรื้อบ้านเดิมก่อน เมื่อบ้านใหม่สร้างเสร็จแล้ว จะเชิญผีเสาะตะ ลม้งกลับมาสิงสถิตเป็นผีเสาะตะ ลม้งของบ้านเช่นเดิม โดยจะนำกรวยใบตองเดิมและกรวยใบตองใหม่มาวางคู่กันพร้อมกับห้อยถูงยาม เมื่อทำพิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง กรวยที่ผ่านการประกอบพิธีกรรมแล้วจะเก็บไว้ข้างเสาะตะ ลม้ง ในกรณีที่เป็นบุคคลภายนอกเข้ามาสร้างบ้านในหมู่บ้านจะต้องไปทำพิธีขอผีตนใหม่จากศาลาส่วนกลางของแต่ละสายตระกูลให้มาคุ้มครองบ้านที่ยังไม่เคยมีผีเรือนคุ้มครองมาก่อน แต่หากเป็นลูกหลานของคนในหมู่บ้าน พ่อสามารถแบ่งผีตะ ลม้ง ผีเรือนของบ้านให้ลูกชายของตนเองได้

พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง (คีน ตะ ลม้ง) จะจัดขึ้นใน 3 กรณีคือ เมื่อทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) เมื่อรับสมาชิกใหม่เข้ามาในครอบครัวกล่าวคือ เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ และเมื่อแต่งงาน และเมื่อสมาชิกในครอบครัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่ ในกรณีเมื่อลูกสาวแต่งงานจะต้องแต่งงานออกไปเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัวฝ่ายชาย

Figure 6: Tapih during the “Ta Lamang” Pole Ceremony

Source: Khongkhasamrit, 2022, April 1

การประกอบพิธีเลี้ยงเสาดะ ลม้ง เจ้าบ้านจะเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมได้แก่ กรวยใบตอง 1 คู่ ภายในกรวยใส่ดอกกำปอง 3 ยอดต่อกรวย 1 อัน, เหล้า 1 ขวด, ไหเหล้า 1 ไห, คัน ชม๊ก (หมาก พลุ ปูน ยาสูบ เกลือ) และด้ายสีขาว 1 มัด รตุ-รปัก ซึ่งภายในบรรจุของใช้สำคัญที่ต้องมีเมื่อขึ้นบ้านใหม่ได้แก่ ข้าวเปลือก, เกลือห่อในใบตอง, ด้าย 1 มัด, แดง 1 ลูก, น้ำเต้าใส่เหล้า นารตุ-รปักที่มีเครื่องประกอบพิธีอยู่ภายใน และไหเหล้าใบวางไว้ตรงข้างเสาดะ ลม้ง ผู้ประกอบพิธี (ตะปือ) ทำพิธีที่เสาดะ ลม้ง ใช้เหล้า 1 ขวด ที่เตรียมไว้มาทำพิธี หลังจากทำพิธีเสร็จตะปือจะเทเหล้าใส่แก้ว (เป๊ก) และดื่ม 1 แก้ว หลังจากนั้นคนในครอบครัวจะดื่มเหล้าคนละ 1 แก้ว (เป๊ก) เมื่อคนในครอบครัวดื่มเหล้าครบทุกคนแล้วก็จะนำเหล้าที่เหลือไปมอบให้แก่แขกที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มาร่วมพิธีดื่ม เสร็จแล้วตะปือทำพิธีปลด รตุ-รปัก และนำเหล้าที่อยู่ในไหมา ให้แขกดื่ม ช่วงเช้าหลังวันประกอบพิธี ตะปือจะมาทำพิธีปลดโดยใช้เหล้าในไหที่วางไว้ตรงเสาดะ ลม้ง ถือเป็นการเสร็จพิธี

4. พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ)

การประกอบพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) ทำขึ้นเพื่อชำระปดเป่าสิ่งชั่วร้าย ปัดกวาดสิ่งไม่ดีต่างๆ ให้ออกไปจากบริเวณบ้าน เจ้าบ้านจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมได้แก่ หมู 1 ตัว, ลูกเจี๊ยบ ลูกไก่ 1 ตัว, ดอกฝ้าย, ดินปั้นเป็นก้อนสีก้อนแทนม้า 5 ตัว วัว 5 ตัว, แกลบ, ขมิ้น 5 แว่น, กระจุกควายเผา, เศษจาน กระเบื้อง 10 ชิ้น, น้ำ, เสาไม้ไผ่ 1 เสา, เสาไม้ 1 เสา ซึ่งเครื่องประกอบพิธีกรรมในพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์กล่าวคือ ดินที่ตะปือนำมาปั้นแทนช้างม้าและกระจุกควายเผาใช้แทนควาย สัตว์ที่นำมาเช่น ไหว้ ขมิ้นใช้แทนทองคำ เศษจานกระเบื้องใช้แทนเงิน

ตะปือประกอบพิธีกรรมชำระล้างสิ่งชั่วร้ายออกจากบ้านบริเวณใต้ถุนบ้าน โดยใช้หมู 1 ตัวมาเป็นเครื่องประกอบพิธี หลังจากตะปือสวดประกอบพิธีกรรมครั้งแรก (จะทำตอนที่สัตว์ยังมีชีวิต) และจะนำหมูไปฆ่า และเอาส่วนต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย จมูก ขอเท้า ลิ้น หู ส่วนหาง เนื้อสันนอก เนื้อสันใน เนื้อส่วนสันคอ เนื้อส่วนสันหลัง และเครื่องใน ต้มจนสุกแล้วนำมาประกอบพิธีอีกครั้ง หลังจากประกอบพิธีกรรมเสร็จ ตะปือจะเอาน้ำสาตบริเวณใต้ถุนบ้าน เพื่อล้างสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบ้าน

Figure 7: Tapih making clay sculptures of five horses and five cows.

Source: Researcher

5. พิธีเลี้ยงอาหาร (ปอก อวป ตุม โตะ)

หลังจากทำพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) เสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจะทำพิธีปอก อวป ตุม โตะ คือการนำขามหู 1 ขา ที่ใช้ในการประกอบพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) โดยเป็นขาส่วนหลัง (งง ซดอ) มอบแก่ตะปอผู้ประกอบพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนมต้อง) หลังจากนั้นเจ้าบ้านนำหมูที่เหลือจากการประกอบพิธี มาประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมพิธี

6. พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนมต้อง)

พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนม ต้อง) ทำขึ้นเพื่อบอกกล่าวผีบ้านผีเรือนให้ช่วยปกป้องคุ้มครองเจ้าบ้าน ให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข เจ้าบ้านจะเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมได้แก่ ไก่ 1 ตัว, เหล้า 1 ขวด, ยาสูบ, หมาก ตะปอจะประกอบพิธีกรรมโดยทำพิธีสวดก่อน 1 ครั้งก่อนที่จะฆ่าไก่หลังจากทำพิธีสวดเสร็จจะนำไปฆ่า แล้วนำเลือดไก่ไปทาที่เสาตะ ละมั่งของบ้าน จากนั้นจะต้มไก่จนสุก แล้วตะปอจะทำพิธีสวดอีกรอบ โดยคนที่อยู่ในพื้นที่ประกอบพิธีจะเป็นคนในครอบครัวเท่านั้น

หลังจากทำพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้วเจ้าบ้านและแขกจะรับประทานอาหารร่วมกัน เจ้าบ้านให้เหล่าแขกที่มาในงาน แยกอวยพรเจ้าบ้าน

7. พิธีจ้อ ไปล

ชาวเวื้อะบ้านละอูปเชื่อกันว่า หากไม่ทำพิธีจ้อ ไปล ในเช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากวันทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ คนในบ้านจะไม่สามารถออกไปไหนได้ จนกว่าตะปือจะมาประกอบพิธี โดยตะปือจะรินเหล้าที่อยู่ในรูปปั้นนำไปไว้ที่เสาตะ ลมิ่งของบ้าน และให้คนในบ้านดื่มเหล้าในแก้วจนครบทุกคน หลังจากทำพิธีตะปือจะกินเหล้าที่เหลือจากการประกอบพิธีเจ้าบ้านต้องรินเหล้าให้ตะปือที่มาร่วมพิธีในบ้านให้ครบทุกคนจึงจะถือเป็นการเสร็จสิ้นพิธีขึ้นบ้านใหม่

8. พิธีเลี้ยงผีเรือน (พิธีโนก ชู)

พิธีเลี้ยงผีเรือน (พิธีโนก ชู) ทำขึ้นเพื่อป้องกันบ้านเรือนและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บให้คนในบ้านอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยจะทำใน 3 กรณี คือ กรณีที่ 1 หลังจากสร้างบ้านใหม่ กรณีที่ 2 เมื่อสมาชิกในครอบครัวอยู่กันครบ กรณีที่ 3 ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละครอบครัว ในกรณีหลังจากสร้างบ้านใหม่ และทำพิธีขึ้นบ้านใหม่แล้ว จะทำพิธีเลี้ยงผีเรือน (พิธีโนก ชู) ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน โดยพิจารณาตามความพร้อมของเจ้าบ้าน และฤกษ์ยามที่เหมาะสม

เครื่องประกอบพิธีกรรมที่ใช้ในพิธีเลี้ยงผีเรือน (พิธีโนก ชู) ได้แก่ ไก่ตัวผู้ (ก่อนจะขัน) 2 ตัว, ไก่ตัวเมีย (ก่อนจะขัน) 1 ตัว, ข้าวเหนียว, ข้าวเจ้า, ปลา, ไข่, ด้ายสีขาว, ใบตอง, เกลือ, เหล้า 1 ขวด, ไหเหล้าภายในบรรจุเชื้อเหล้า, เสื่อสานด้วยใบจี้กุก และตะกร้าสาน 2 ใบ

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ตะปือนำไก่เป็นประกอบด้วยไก่ตัวผู้ 1 ตัว และไก่ตัวเมีย 1 ตัว ไปแขวนไว้ตรงชื่อบ้าน เสร็จแล้วตะปือนำไก่ตัวผู้อีก 1 ตัวที่เหลือมาอธิษฐานขอให้ไก่สวยพร้อมสำหรับการประกอบพิธีกรรม หลังจากนั้นนำไปต้มจนสุก และนำส่วนต่างๆ ของไก่ ประกอบด้วย เครื่องใน, ปีก, ขา, เนื้อส่วนนอก, หัว ,ก้น นำไก่ส่วนดังกล่าวไปประกอบพิธีได้ชื่อที่มีไก่ 2 ตัวแขวนไว้ นำไหเหล้ามาพันเสื่อสานด้วยใบจี้กุกและนำไปวางไว้รวมกันได้ชื่อ หลังจากตะปือประกอบพิธีเสร็จ จะนำไก่ต้มสุกที่ใช้ประกอบพิธีมารับประทานในครอบครัว และเครือญาติในสายตระกูล ต่อจากนั้นนำไก่ที่แขวนไว้ไปเผา และนำไปต้มจนสุก

และนำส่วนต่างๆ ของไก่ ประกอบด้วยเครื่องใน, ปีก, ขา, เนื้อส่วนอก, หัว, และก้น ใส่ในตะกร้าสาน 1 ใบ และนำข้าวเจ้า ปลา และไข่ ใส่ในตะกร้าสานอีก 1 ใบ ตะปือประกอบพิธีบริเวณซุ้มจุดที่แขวนไก่ เจ้าบ้านถือตะกร้าสานที่ใส่เครื่องประกอบพิธี ตะปือสวดทำพิธี หลังจากประกอบพิธีเสร็จ ตะปือนำตะกร้าสานทั้ง 2 ใบไปแขวนไว้ตรงซุ้มจุดเดียวกับที่ได้แขวนไก่ไว้ และเจ้าบ้านนำเครื่องประกอบพิธีที่เหลือไปรับประทานร่วมกันภายในครอบครัวและเครือญาติในสายตระกูล ช่วงเช้าหลังวันประกอบพิธี ตะปือจะมาทำพิธีปลดไทรเหล่าภายในบรรจู่เชื้อเหล่าที่วางไว้ตรงบริเวณใต้ซุ้ม ถือเป็นการเสร็จสิ้นพิธี

2. บทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) ที่มีต่อชาวเวื้อะในชุมชนบ้านละอูป ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) ของชาวเวื้อะ บ้านละอูป มีบทบาทต่อชุมชน 3 ประการคือ

2.1 บทบาทด้านความมั่นคงทางด้านจิตใจ

ศิริพร ณ ถลาง (Na Thalang, 2014, pp.364-365) กล่าวถึงบทบาทของพิธีกรรมในด้านจิตใจไว้ว่า พิธีกรรมช่วยให้มนุษย์เกิดความมั่นคงทางจิตใจ เกิดความสบายใจ มนุษย์ทำพิธีกรรมเพื่อขอให้อำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือเช่น ขอฝน ขอให้หายจากอาการเจ็บป่วย เช่นเดียวกับชาวเวื้อะที่ทำพิธีขึ้นบ้านใหม่เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัย

การประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ของชาวเวื้อะ บ้านละอูป จะเห็นได้ว่ามีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อปกป้องคุ้มครองคนในบ้านให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยการทำพิธีเช่นผีเรือนและผีบรรพบุรุษในพิธีต่าง ๆ ได้แก่ พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง การทำพิธีเช่นสังเวณีผีเรือนในพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาระ) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮันมต่อง) และพิธีเลี้ยงผีเรือน (โนก ชู) ด้วยเครื่องเช่นสังเวณี ในขั้นตอนการประกอบพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮันมต่อง) เลือดไก่ที่นำมาป้ายที่เสาะตะ ลม้งนั้นมีการผ่านพิธีกรรมการสวดของตะปือเครื่องสังเวณีที่ได้มานั้นจึงถือเป็นสิ่งมีค่ามีความศักดิ์สิทธิ์ การสังเวณีที่เสาะตะ ลม้งนั้น อาจพิจารณาในแง่การเป็นเครื่องเชื่อมโยงระหว่างผู้ทำพิธีและผี ดังที่ปราณี วงษ์เทศ (Wongthet, 2020, p.201) กล่าวว่า “การสังเวณีถูกมองว่าอาจมิใช่การใช้ แต่เป็นการเชื่อมหรือรวมระหว่างผู้ทำพิธีและผี ด้วยการร่วมกันเป็นเจ้าของชีวิตและเลือดเนื้อของสัตว์ที่สังเวณี” อีกทั้งการสังเวณีนั้นจะทำให้ผีเรือนและผีบรรพบุรุษ ฟังพอใจเมื่อเกิดความพึงพอใจแล้วผีเรือนและผีบรรพบุรุษซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์นั้นจะได้ปกป้องคุ้มครองคนในบ้านให้อยู่อย่างสงบสุข

ประการที่สอง เพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายและสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ให้พ้นไปจากบ้าน ดังจะเห็นได้จากพิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) ที่ทำขึ้นเพื่อปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ออกไปจากเรือน

จะเห็นได้ว่าพิธีต่างๆ ที่ทำขึ้นนั้นล้วนทำขึ้นด้วยปรารถนาให้ผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในบ้านนั้นอาศัยอยู่ในบ้านอย่างร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายทั้งจากมนุษย์และสิ่งไม่ดีต่างๆ ดังนั้นการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อโคระ) จึงมีบทบาทสำคัญในด้านการสร้างความมั่นคงทางใจให้แก่ผู้อยู่อาศัยในบ้าน

2.2 บทบาทด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชน

พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) มีบทบาทอย่างมากในด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ดังจะเห็นได้จากเมื่อคนในครอบครัวสร้างบ้านใหม่และจัดพิธีขึ้นบ้านใหม่ ทุกคนในครอบครัวจะต้องเข้าร่วมพิธี นอกจากการเข้าร่วมพิธีแล้วยังมีส่วนร่วมในพิธีกรรมด้วย ดังเช่นในพิธีเลี้ยงเสาคะ ลม้ง เมื่อตะปฮทำพิธีเสร็จแล้วจะแจกเหล้าให้ทุกคนในครอบครัวดื่มคนละ 1 แก้ว (เป๊ก) และในพิธีเลี้ยงผีเรือน (โนกซู) จะสามารถจัดได้ก็ต่อเมื่อคนในครอบครัวอยู่ครบทุกคน ด้วยข้อกำหนดดังกล่าวจึงทำให้คนในครอบครัวที่ไปอยู่ต่างจังหวัดจะต้องกลับมาเข้าร่วมพิธีเลี้ยงผีเรือน อีกนัยหนึ่งจึงถือเป็นวันรวมญาติพี่น้องในครอบครัวและเครือญาติในสายตระกูลเดียวกัน

นอกจากการดื่มเหล้าร่วมกันเฉพาะคนในครอบครัวแล้ว หลังจากประกอบพิธีเลี้ยงผีเรือนเสร็จ จะนำไก่ต้มสุกที่เหลือจากการประกอบพิธีกรรมมารับประทานร่วมกันในครอบครัว และเครือญาติในสายตระกูล ซึ่งการที่คนในครอบครัวและเครือญาติในสายตระกูลร่วมดื่มเหล้าและรับประทานอาหารร่วมกันนั้นถือเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของการเชื่อมโยงกันในหมู่เครือญาติที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน ดังที่ Thomas A. Kirsch (Kirsch, 1987, p.18 cited by Wongthet, 2020, p.202) กล่าวว่า “การที่เครือญาติมาร่วมพิธีเช่นสังเวย จึงหมายถึงการนับถือมีบรรพบุรุษร่วมกัน การกินร่วมกันจึงเท่ากับการเชื่อมกันทางสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม”

นอกจากนี้พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) มี ยังมีบทบาทสำคัญในด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ดังจะเห็นได้จาก ชาวบ้านในหมู่บ้านจะมาร่วมตั้งขบวนที่บ้านของพ่อแม่ฝ่ายชายเพื่อไปร่วมแสดงความยินดีกับเจ้าบ้านในพิธีขึ้นบ้านใหม่ที่บ้านของเจ้าบ้านอย่างพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ชาวบ้านบางส่วนยังลงมือลงแรงช่วยเจ้าบ้านประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงรับรองแขกที่มาร่วมงานโดยแบ่งหน้าที่กัน ฝ่ายชายจะล้มหมูล้มควายเตรียมเนื้อสัตว์ ส่วนฝ่ายหญิงจะเตรียมวัตถุดิบต่างๆ ไว้เพื่อประกอบอาหาร ระหว่างที่ผู้มาร่วมงานมาถึงที่บ้านของเจ้าบ้านแล้วนั้น หากเห็นว่ามีงานอะไรให้ช่วยเหลือก็จะเข้าไปช่วย และถึงแม้ว่า

ชาวเลวื้อะบ้านละอูปจะมีทั้งผู้นับถือพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนา ฝ่ายที่นับถือคริสต์ศาสนา ก็จะมาช่วยเจ้าบ้านจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ และเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงรับรองแขก อีกทั้งการรับประทานอาหารร่วมกันของชาวเลวื้อะที่มาร่วมพิธีนั้น ถือเป็น การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ระหว่างรับประทานอาหารก็ได้พบปะพูดคุยกันในกลุ่ม ประเพณีขึ้นบ้านใหม่จึงถือเป็นโอกาสสำคัญในการรวมตัวกันของคนในชุมชน สอดคล้องกับที่ศิราพร ณ ถลาง กล่าวถึงหน้าที่ของพิธีกรรมว่า พิธีกรรมเป็นการรวมพลัง และสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันของคนในสังคม (Na Thalang, 2014, p.364)

Figure 8: Women preparing the ingredients for cooking.
 Source: Khongkhasamrit, 2022, April 1

Figure 9: Men preparing meat for cooking.
 Source: Khongkhasamrit, 2022, April 1

2.3 บทบาทด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวเวีอะ

ชาวเวีอะบ้านละอุบแม้จะนับถือพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนาแต่จะเห็นว่าชาวเวีอะโดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาพุทธไม่ได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีแต่อย่างไร ดังจะเห็นได้จากความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเรือน ผีนาผีไร่ ของคนในชุมชน แสดงออกด้วยการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย และไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามชาวลัวะในชุมชนก็ยังเข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันเมื่อมีกิจกรรมในชุมชน การที่ชาวเวีอะบ้านละอุบยังคงสืบทอดพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ถือเป็น การรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวเวีอะให้ดำรงอยู่สืบต่อไป ถึงแม้ว่าขั้นตอนหรือรายละเอียดของพิธีกรรมจะมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตหรือรูปแบบบ้านเรือนจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ชาวเวีอะบ้านละอุบก็ยังคงรักษาและสืบทอดพิธีกรรมดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

บทสรุปและอภิปรายผล

พิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาว เญื่อ โคระ) ประกอบด้วยพิธีย่อย 8 พิธีคือ พิธีเสกไฟ (จอบ หอม เญื่อ โคระ) พิธีตั้งขบวนขึ้นบ้านใหม่และพิธีเลี้ยงรับรองแขก พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง (คีน ตะ ลม้ง) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ) พิธีเลี้ยงอาหาร (ปอก อวป ตูม โตะ) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนมต่อง) พิธีจ้อ ไปล และพิธีเลี้ยงผีเรือน (พิธีโนก ชู) พิธีกรรมย่อยทั้ง 8 พิธีนี้สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ

1. พิธีกรรมที่ทำเฉพาะคนในครอบครัว ได้แก่ พิธีเสกไฟ (จอบ หอม เญื่อ โคระ) พิธีเลี้ยงผีเสาะตะ ลม้ง (คีน ตะ ลม้ง) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮนมต่อง) พิธีจ้อไปล พิธีเลี้ยงผีเรือน (โนกชู)
2. พิธีกรรมที่ทำร่วมกับคนในชุมชน ได้แก่ พิธีตั้งขบวนขึ้นบ้านใหม่และพิธีเลี้ยงรับรองแขก
3. พิธีกรรมที่ทำเฉพาะผู้ประกอบพิธีกรรม ได้แก่ พิธีเลี้ยงอาหาร (ปอก อวป ตูม โตะ) พิธีเลี้ยงผีขึ้นบ้านใหม่ (ฮระ)

ในด้านบทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ที่มีต่อชาวเวีอะ บ้านละอุบ ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียมและศิริพรรณ กลาง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการคือ บทบาทด้านความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทด้านการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว และคนในชุมชน และบทบาทด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวเวีอะ

จากการศึกษาบทบาทของพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ที่มีต่อชาวเลวือะ บ้านละอูป ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 แม้ชาวเลวือะบ้านละอูปยังคงประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) แต่เนื่องจากลักษณะรูปแบบของบ้านเรือนที่แตกต่างไปจากอดีตและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พิธีขึ้นบ้านใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในขั้นตอนประกอบพิธีเสกไฟ (จอบ ขอ เญื่อะ โคระ) 2 ประการคือ

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงด้านช่วงเวลาในการประกอบพิธี จากที่เคยเสกไฟในช่วงเย็นหลังจากสร้างบ้านเสร็จ ก็เปลี่ยนไปเสกไฟในเช้าวันรุ่งขึ้นของวันที่กำหนดให้จัดพิธีขึ้นบ้านใหม่แทน เหตุเพราะรูปแบบบ้านสมัยใหม่ไม่สามารถสร้างให้เสร็จภายในวันเดียวได้

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงด้านวัสดุที่ใช้จุดไฟเปลี่ยนจากการใช้วัสดุและเชื้อเพลิงธรรมชาติ โดยใช้หินกระทบกันให้เกิดเปลวไฟ และใช้ฝ้ายธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง ก็เปลี่ยนมาใช้ไม้ขีดไฟหรือไฟแช็กแทน เนื่องจากปัจจุบันไม่มีใครสามารถจุดไฟแบบวิธีการดั้งเดิมได้ อีกทั้งในหมู่บ้านมีร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคอำนวยความสะดวกต่างๆ จึงไม่มีความจำเป็นต้องจุดไฟด้วยวิธีการดั้งเดิมอีกต่อไป

ส่วนพิธีกรรมอื่นๆ ยังคงถือปฏิบัติตามขั้นตอนเช่นในอดีต แต่อาจมีรายละเอียดบางประการปรับเปลี่ยนไปตามวิถีสังคมสมัยใหม่ เนื่องจากปัจจุบันการเดินทางสะดวกขึ้น มีการติดต่อกับสังคมภายนอก ลูกหลานของชาวเลวือะเองได้ไปเรียน หรือทำงานในต่างพื้นที่ จึงเกิดการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเดิมแต่งกายด้วยชุดเลวือะ แต่ปัจจุบันจะมีเพียงญาติและผู้เฒ่าผู้แก่ที่แต่งกายด้วยชุดเลวือะ ส่วนผู้ที่มาร่วมงานแต่งกายด้วยชุดแบบสมัยใหม่ และอาหารที่เลี้ยงแขกเดิมจะเลี้ยงเพียงสะเปือก⁶ เท่านั้นแต่ปัจจุบันจะทำอาหารอื่นๆ เพิ่มเติมเช่น ขนมจีนน้ำเงี้ยว ลาบหมู ยำวุ้นเส้น ผัดผักรวม เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าคงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการรับวัฒนธรรมอาหารจากคนเมืองได้

ประเด็นที่ 2 การประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก เญื่อ โคระ) ของชาวเลวือะ บ้านละอูปนั้น สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อเรื่องการนับถือผีในสังคมของชาวเลวือะบ้านละอูป โดยเฉพาะการนับถือผีเรือนและผีบรรพบุรุษ ยังคงมีบทบาทสำคัญในระดับครอบครัว ทั้งในแง่การปกป้องคุ้มครองให้คนในครอบครัวอยู่ในบ้านอย่างสงบร่มเย็น และการยึดโยงสมาชิกในครอบครัว ที่ต้องกลับมารวมตัวกันเมื่อจัดพิธีกรรมสำคัญต่างๆ เพราะหาก

⁶ การนำเนื้อหมูไปต้มจนสุก แล้วนำมานั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วผสมกับพริกขี้หนูโขลกละเอียด ตะไคร้ หอมแดง ผักชี ต้นหอมซอยละเอียด ปรงรสด้วยเกลือและคลุกเคล้าทุกอย่างให้เข้ากัน

ขาดสมาชิกคนใดคนหนึ่งในรอบครัวไปก็ไม่สามารถที่จะจัดพิธีกรรมขึ้นได้ รวมถึงเปิดโอกาสให้ญาติพี่น้องในสายตระกูลที่นับถือผีบรรพบุรุษร่วมกันได้พบปะกัน บทบาทของการนับถือผีในด้านดังกล่าวยังสามารถพบได้ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่นชาวมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ดังที่รัตนาวดี สวຍบຳຮຸ່ງ กล่าวถึงบทบาทความเชื่อเรื่องผีมอญในฐานะการเชื่อมโยงระบบเครือญาติของชาวมอญว่า “ความเชื่อเรื่องผีมอญไม่ได้เป็นเพียงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วไป แต่เป็นความเชื่อที่ร้อยรัดเข้ากับระบบเครือญาติของสังคมชาวมอญเจ็ดริ้ว” (Suaybamrung, 2021, p.187)

ประเด็นที่ 3 การประกอบพิธีขึ้นบ้านใหม่ (ฮาวก ญื่อ โคระ) ของชาวลเวื้อะ บ้านละอูปนั้น สะท้อนให้เห็นระบบการนับถือผีในสังคมลเวื้อะที่นับถือผีฝ่ายพ่อ ดังจะเห็นได้จากเมื่อลูกชายแยกบ้านไปสร้างบ้านใหม่ พ่อสามารถแบ่งผีตะ ลม้งหรือผีเรือนให้ลูกชายได้ และในขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเฉพาะคนในรอบครัว ส่วนลูกสาวที่แต่งงานแล้ว จะไม่ได้ถูกบังคับให้เข้าร่วมพิธีกรรม จะเข้าร่วมในพิธีกรรมหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากเมื่อลูกสาวแต่งงานไปแล้วจะต้องเปลี่ยนไปนับถือผีข้างฝ่ายสามีแทน แต่ถ้าหากเข้าร่วมในพิธีกรรมที่ทำเฉพาะคนในรอบครัว ในช่วงที่คนในรอบครัวต้องตี๋มเหล่า ลูกสาวที่แต่งงานไปแล้วจะไม่สามารถร่วมตี๋มเหล่าได้ เนื่องจากไม่ได้นับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันกับคนในรอบครัว

References

- Bascom, W. (1954). Four Functions of Folklore. *The Journal of American Folklore*, 66(266), 333-349.
- Champawan, S. (2019). Kan praptua nai miti khwamchuea lae phithikam khong klum chattiphan lua nai prathet thai lae lao [Adaptation in Beliefs and Rituals of the Lawa Ethnic Group in Thailand and Laos] [Research report]. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization).
- Kanjanapan, A. (2012). Rituals of the Lua Ethnic Group in Lanna Beliefs in *Chao thi lae phi puya: phonlawat khong khwamru chaoban amnat lae tua ton khong khon thongthin* [Guardian Spirit and Ancestral Spirits: Dynamics of knowledge, power and folk identity]. (pp.99-126). Chiangmai: Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences Chiangmai University.
- Kauffmann, F. (1972). Some Social and Religious Institutions of the Lawa (N.W.Thailand) Part I. *Journal of the Siam Society*, 59(1), 129-155. https://thesiamsociety.org/wp-content/uploads/1972/03/JSS_060_1i_Kauffmann_SocialAndReligiousInstitutionsOfLawal.pdf.
- Kauffmann, F. (1977). Some Social and Religious Institutions of the Lawa (N.W.Thailand) Part II. *Journal of the Siam Society*, 65(1), 181-244. https://thesiamsociety.org/wp-content/uploads/1977/03/JSS_065_1f_Kauffmann_SocialAndReligiousInstitutionsOfLawa.pdf.
- Kauffmann, F. (1980). Some social and religious institutions of the Lawa (northwestern Thailand): Part III (1980). *Journal of the Siam Society*, 68(1), 87-125. https://thesiamsociety.org/wpcontent/uploads/1980/03/JSS_068_1h_Kauffmann_SocialAndReligiousInstitutionsOfLawaPartIII.pdf.

- Lamyot, A. (2007). *Lifestyle of Lawa Community and Development: A case study of Ban Sam Village*, Mae Hong Son Province. [Unpublished Thesis]. Maejo University.
- Mingsisuk, A. (2016). *Baep samruat krueakhai chumchon lawa* [Community survey form the Lawa network]. [Community's Data]. N.P.
- Na Thalang, S. (2014). *Thritsadi khatichonwitthaya withiwitthaya nai kan wikhro tamnan-nithan phuenban* [Folklore Theory: analysis methodology of myths and folktales]. 3rd edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Prapatong, P. (2008). *Botbat lae phithikam khong kan thamnai thi mi phon to kan damrongchiwit khong klum chattiphan lua (plang) nai muban huai namkhun amphoe mae fa luang* [The Role and Ritual in life divination of Lua (Plang) at Huay Nam Khun Village Mae Fah Luang District, Chiang Rai]. Chiangrai: Chobpim.
- Prachakphana, K. (2022). *Saphap thuapai lae khomun phuenthan ban la up* [General Information and Contexts of Ban La Up, Huay Hom Subdistrict, Mae La Noi District, Mae Hong Son]. [Community's Data]. N.P.
- Praphakonphisit, Phrakhru. (2002). *Culture and Cultural Assimilation of Lua at Ban La Up, Huay Hom Subdistrict, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province*. [Unpublished Thesis]. Chiangmai Rajabhat University.
- Suaybamrung, R. (2021). *Social Functions of Phimon Beliefs in Tambon Chet Rio Amphoe Banphaeo Changwat Samut Sakhon*. [Master's Thesis, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/80860>
- Wongthet, P. (2020). *Sangkhom lae watthanatham nai usakhane* [Ethnology of Mainland Southeast Asia]. 2nd edition. Bangkok: Ruenkaew Printing.

ภาคผนวก

ภาพที่ 1: ลักษณะบ้านของชาวเวีอะในอดีต

ภาพที่ 2: สาธิตพิธีเสกไฟที่เคยถือปฏิบัติในพิธีขึ้นบ้านใหม่ในอดีต

ภาพที่ 3: ลักษณะบ้านของชาวลเวีอะในปัจจุบัน

ภาพที่ 4: ภาพขณะจักสาน (รัดู-รปัก) ภายในประกอบด้วยข้าวเปลือก
เกลือห่อใบตอง ด้าย ไหเหล้า และแตง

ภาพที่ 5: ซันหมาก (คัน ชม๊ก) ที่เจ้าบ้านเตรียมไว้ต้อนรับแขก

ภาพที่ 6: ตะปือขณะกำลังทำพิธีเลี้ยงเสาตะ ละมั่ง

ภาพที่ 7: ตะปียกกำลังปั้นดินเป็นตัวแทนม้า 5 ตัว วัว 5 ตัว

ภาพที่ 8: ฝ่ายหญิงจะเตรียมวัตถุดิบไว้เพื่อประกอบอาหาร

ภาพที่ 9: ฝ่ายชายจะเตรียมเนื้อสัตว์ไว้เพื่อประกอบอาหาร

รายการอ้างอิงภาษาไทย

- จำปาวลัย, สุวิภา. (2562). *การปรับตัวในมิติความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะในประเทศไทยและลาว* [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์การมหาชน.
- กาญจนพันธุ์, อานันท์. (2555). พิธีกรรมของชาวลัวะในความเชื่อล้านนา ใน *เจ้าที่และผีปู่ย่า : พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจ และตัวตนของคนท้องถิ่น* (น.99-126). เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลัมยศ, อภิลิทธิ. (2550). *วิถีชุมชนลัวะกับการพัฒนา : กรณีศึกษาบ้านสาม ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [วิทยานิพนธ์ไม่เผยแพร่]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มิ่งศรีสุข, อดุลย์. (2559). *แบบสำรวจชุมชนเครือข่ายลัวะ*. [ข้อมูลชุมชน]. มปท.
- ณ กลาง, ศิราพร. (2557). *ทฤษฎีคติชนวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- ประพัฒน์ทอง, พลวัฒน์. (2551). บทบาทและพิธีกรรมของการทำนายนที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ (ปลั่ง) ใน *หมู่บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เชียงราย: ขอบพิมพ์.
- ประจักษ์พนา, กรรณิการ์. (2565). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานบ้านละอูป*. [ข้อมูลชุมชน]. มปท.
- ประภากรพิศิษฐ์, พระครู. (2545). *วัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวลัวะบ้านละอูป ตำบลห้วยหอม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [วิทยานิพนธ์ไม่เผยแพร่]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สวยบำรุง, รัตนาวดี. (2564). *บทบาททางสังคมของความเชื่อเรื่องผีมอญในตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/80860>
- วงศ์เทศ, ปราณี่. (2563). *สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.